

WERK*in* WOORD

In dit nummer...

De nieuwe coöperatiestrategie: meerwaarde voor jou als lid
'De ledenraad bestaat niet uit jaknikkers'
Transitiewetenschapper Joris Lohman over de transitie in
de agrarische sector
Zo houdt AB Werkt jouw werkvloer veilig

Samen koers bepalen in onzekere tijden

Je merkt het als lid en agrarisch ondernemer ongetwijfeld ook: we leven in een tijdperk van grote onzekerheid en verandering. Bestaande systemen - neem de voedselketen - staan onder druk. Er is schaarste aan zaken die altijd vanzelfsprekend waren, zoals energie, arbeid en capaciteit in de zorg. Daarnaast speelt de torenhoge inflatie en de vreselijke oorlog in Oekraïne.

Ook voor de agrarische sector heerst er veel onduidelijkheid. Bijvoorbeeld door de stikstofcrisis. De impact van nationale en Europese politiek op ons leven en onze toekomst is groot. Eerder dit jaar werd dit nog weer eens pijnlijk duidelijk toen de minister van Landbouw werd teruggefloten door de Europese Commissie. De minister probeerde ondernemers in de agrarische sector meer tijd te gunnen om zich voor te bereiden op aanscherpingen van de bemestingsregels. De Europese commissie gunt Nederland deze tijd niet.

Het is logisch dat dit soort ontwikkelingen je onzeker, teleurgesteld of boos maken. In gesprekken proef ik regelmatig dat ondernemers zich afvragen of er voor de langere termijn wel voldoende perspectief in Nederland is. Niemand weet exact waar het naar toe gaat, maar duidelijk is dat er wel mogelijkheden blijven en tegelijkertijd grote veranderingen nodig zijn. We zullen ons allemaal moeten aanpassen aan een veranderende realiteit.

Ook voor AB Werkt gelden deze veranderingen. We opereren in een uitdagende markt, door de onzekerheid in de sector en de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt. Zo kiezen minder jongeren voor een opleiding of toekomst in de primaire sector. Daarbij is het erg belangrijk om samen met jou op een rationele wijze vooruit te kijken en tijdig verstandige keuzes te maken. We zullen allemaal onze gewoonte moeten loslaten om stug door te gaan op de eerder ingezette weg. Regelmatig de koers herijken en onze acties bijstellen is essentieel om gezond en toekomstgericht te blijven.

In deze editie van Werk in Woord lees je verschillende verhalen die je hierbij hopelijk inspireren en motiveren.

Jack Jansen, algemeen directeur AB Werkt

...en verder...

6	3 perspectieven op Bedrijfsverzorging 2.0
14	Harm Edens: 'Met z'n allen toegroeien naar een nieuwe wereld'
20	In 5 stappen onbezorgd aan de slag met internationale werknemers

De nieuwe coöperatiestrategie: meerwaarde voor élk lid

“Als bedrijf én coöperatie moet je in tijden van veranderingen meebewegen. Om toekomstbestendig te zijn en duurzame relaties te kunnen waarborgen”

Sámen met leden ontwikkelde AB Werkt een nieuwe coöperatiestrategie. Hiermee spelen we in op alle veranderingen in de agrarische sector. Lees hier hoe de strategie er voor de komende jaren uitziet.

1. Een nieuwe strategie, waarom?

‘In en rond de agrarische sector voltrekken zich in relatief korte tijd veel impactvolle veranderingen’, vertelt algemeen directeur Jack Jansen. ‘Dit betekent veel voor agrarisch ondernemers en hun bedrijven. Maar ook voor dienstverlenende, toeleverende en verwerkende bedrijven en coöperaties zijn het roerige tijden. Denk aan een dalend aantal ondernemers, bedrijven die veranderen qua omvang of toegepaste systemen en technieken. AB Werkt kreeg daarbovenop te maken met de krappe arbeidsmarkt en toenemende wet- en regelgeving op het gebied van flexarbeid.’

Ook voor AB Werkt hebben deze ontwikkelingen gevolgen, aldus Jack. ‘We zijn opgericht om boeren en tuinders te vervangen bij ziekte, ongeval en vakantie. In de loop der jaren zijn daar andere vormen van dienstverlening succesvol aan toegevoegd om de continuïteit van de organisatie en de bedrijfsverzorging veilig te stellen. Voorbeelden zijn: detacheren, uitzenden van regionale en internationale werknemers, werving en selectie, payroll, en asbestsanering. Aangeboden aan zowel ondernemers in de agrarische sector als ondernemers in het mkb. Als bedrijf én coöperatie moet je in tijden van veranderingen meebewegen. Om toekomstbestendig te zijn en duurzame relaties te kunnen waarborgen. Daarom hebben we samen met onze leden en ledenraad gekeken hoe we onze coöperatiestrategie beter kunnen laten aansluiten bij huidige en toekomstige ontwikkelingen. Zo kunnen we ook de komende jaren van meerwaarde blijven voor onze leden.’

2. Welke meerwaarde heeft de nieuwe coöperatiestrategie voor de leden?

Voor alle leden:

Expertise

AB Werkt deelt expertise op het gebied van arbeid, personeelsvoorziening en werkgeverschap via periodieke nieuwsbrieven, themabijeenkomsten en ledenbijeenkomsten.

Voor elk lid afzonderlijk:

Bedrijfsverzorging en reductieregeling

Leden kunnen kiezen voor deelname aan bedrijfsverzorging (vervanging van de ondernemer bij ziekte, ongeval en vakantie). Hierbij is het mogelijk om deel te nemen aan de reductieregeling of te kiezen voor hulp zonder reductie tegen het kostendekkende tarief.

Organiseren van een seizoensmatige personeelspiek

Een aantal ondernemers in de agrarische sector heeft gedurende één of meerdere periodes per jaar een seizoenspiek. Dan wordt de inzet van een aantal tijdelijke werknemers gevraagd. In de praktijk worden dan regelmatig internationale werknemers ingezet die dus ook tijdelijk en adequaat in de regio gehuisvest moeten worden. AB Werkt heeft veel ervaring met en kennis van internationaal recruitment en ook als het gaat om het huisvesten en tewerkstellen van buitenlandse werknemers. Natuurlijk kan dit alleen maar onder bepaalde condities, zoals een tijdige jaarlijkse forecast, een

maximumvolume in bepaalde perioden, een gangbaar profiel van mensen die gevraagd worden en marktconforme condities qua arbeidsvoorwaarden. Ook is een meerjarige loyaliteit noodzakelijk (bijvoorbeeld 3 jaar).

Ledenkorting op detacheren en uitzenden

AB Werkt wil leden een voordeel geven op detacheren en uitzenden, in de vorm van een ledenkorting. Dit betekent dat leden een lager tarief betalen dan klanten in bijvoorbeeld de mkb-sector voor dezelfde dienstverlening (aard, volume en seizoen zijn natuurlijk ook van invloed).

3. Wat is de basis voor de nieuwe strategie?

Zeggenschap in boerenhanden

Onze leden willen de zeggenschap graag in ‘boerenhanden’ houden. Dus niet het lidmaatschap toegankelijk maken voor ondernemers uit het mkb. Het huidige governance-model, met een rechtstreeks lidmaatschap voor agrarisch ondernemers, ledenvertegenwoordiging in de ledenraad en toezicht door de RvC, wordt daarbij gezien als passend voor de komende tijd.

Bedrijfsverzorging op basis van solidariteit

Leden zijn duidelijk in hun zienswijze over bedrijfsverzorging. Iedereen ziet de structuurverandering van de agrarische sector en onderschrijft dat dit ook consequenties heeft voor de behoefte aan bedrijfsverzorging en de eisen die daaraan gesteld worden. Toch is de unanieme mening dat adequate ziektevervanging ook in de toekomst essentieel is voor een aanzienlijk aantal agrarisch ondernemers. Dus is de opdracht van onze leden aan AB Werkt heel duidelijk: continueer deze dienstverlening. Maar pas het aan, aan de veranderende omstandigheden (dalend aantal leden, gespecialiseerde bedrijven met steeds meer automatisering en eigen personeel).

Partnership en wederkerigheid als uitgangspunt

In een coöperatief model is partnership en wederkerigheid essentieel. Leden moeten op onze coöperatie kunnen rekenen, maar op hun beurt de coöperatie ook in staat stellen om de continuïteit van de dienstverlening veilig te stellen. Dat doen ze door de behoefte aan deze dienstverlening tijdig te plannen en ook zelf af te nemen. Het is voor een coöperatie als AB Werkt alleen mogelijk om toegevoegde waarde voor leden te realiseren als deze leden ook een actieve economische relatie met de coöperatie aangaan. Dus ook (een substantieel deel van) hun arbeidsvraag of behoefte aan dienstverlening op dat gebied bij AB Werkt neerleggen. Als leden uitsluitend een beroep doen op AB Werkt als het hen zelf niet meer lukt, wordt de omvang van de vraag ook voor AB Werkt te beperkt, te grillig en onvoorspelbaar. Adequate dienstverlening is dan bijna onmogelijk.

“Onze leden willen de zeggenschap graag in ‘boerenhanden’ houden”

3 perspectieven op Bedrijfsverzorging 2.0

Bedrijfsverzorging is een vak in beweging. Daarom werken AB Werkt en haar corps aan een moderne variant, die we Bedrijfsverzorging 2.0 noemen. Maar wat betekent dit precies, en wat is er allemaal nodig om er te komen? In dit artikel de visie van AB Werkt, een lid én een van onze bedrijfsverzorgers zelf.

Marieke van de Kerkhof | Manager Bedrijfsverzorging

Perspectief van AB Werkt

AB Werkt ziet de sector snel transformeren, en de vraag van leden veranderen. Hoe blijf je je leden ontzorgen, met bedrijfsverzorgers die de juiste diensten aanbieden? Marieke van de Kerkhof, Manager Bedrijfsverzorging bij AB Werkt, vertelt.

Bedrijfsverzorger 2.0 is begonnen als een ideaalbeeld. Een visie van een moderne bedrijfsverzorger die perfect past bij vandaag en morgen. 'En bij onze klanten natuurlijk', vertelt Marieke. 'Daarvoor is belangrijk dat we ons ideale plaatje heel goed toetsen aan de realiteit. Waar staan we nu? En krijgt een Bedrijfsverzorger 2.0 echt heel andere functies, of is er eerder een update nodig naar de tegenwoordige tijd?' Het laatste is het geval, legt Marieke uit. 'We moeten onze mensen stap voor stap extra capaciteiten aanreiken. Zoals omgaan met data, digitalisering en automatisering.'

☞ De grootste uitdaging is het afstemmen van de vraag van een lid en het aanbod van de juiste bedrijfsverzorger ☞

Ontwikkelen volgens plan

Vroeger werden bedrijfsverzorgers vaak uitvoerend ingezet. Er moesten gewoon vijfhonderd varkens gevoerd worden. Mouwen opstropen en aan de slag. 'Nu die vraag steeds breder en veelomvatter is geworden, moeten we alle functies naar een hoger niveau brengen. Wat daarbij komt kijken, hebben we nauwkeurig gedefinieerd en samengevat in een ontwikkelplan. Voor de uitvoering haken we partners aan. Zoals een onafhankelijke trainer die het opleidingstraject Persoonlijke Groei aanbiedt. Hierin leren onze mensen om toegevoegde waarde te bieden op de werkvloer, door proactief te zijn en goed te kijken naar wat er gedaan moet worden bij een bedrijf. Dit vergt aandacht en kennis, maar ook de moed om een alternatieve aanpak te durven opperen.'

Bouwstenen voor competenties

In het persoonlijke opleidingsplan van elke bedrijfsverzorger staan per functie vaardigheden en competenties uitgewerkt. 'We bieden allerlei modules aan om die te trainen. Van toegepaste vakkennis zoals GPS-rijden, insemineren, koeien melken of klauwverzorging. Ook bieden we modules op het gebied van communicatie. Denk aan leidinggeven op de werkvloer, een coaching traject of een masterclass in plannen en organiseren.'

'Eind dit jaar willen we dat onze bedrijfsverzorgers allemaal een volledig traject hebben doorlopen. Vakinhoudelijk én qua persoonlijke ontwikkeling. Voor het vakinhoudelijke deel richten we ons in eerste instantie op de melkvee- en varkenshouderij. Dit zijn verreweg

>>

>> de grootste sectoren waarin onze leden vertegenwoordigd zijn. Gedurende het jaar gaan we door met pluimvee, fruitteelt en akkerbouw. Daarna komen sectoren aan bod die maatwerk vergen, zoals glastuinbouw.'

Fit en veilig aan de slag

Om te verzekeren dat het corps bedrijfsverzorging goed blijft functioneren, moet je ook zorgen dat iedereen fit is. Duurzame inzetbaarheid is daarom een groot thema dit jaar. 'Zuinig zijn op jezelf, zorgen dat werkomstandigheden veilig zijn, geen gekke bewegingen maken of onnodig sjouwwerk verrichten. Ook hiervoor bieden we praktische modules aan. Daarnaast nemen we werkplekken onder de loep: werk je niet boven je macht, of is die werkbank wel hoog genoeg?'

Een deel van ons corps is op leeftijd, vertelt Marieke. 'En we willen een goed werkgever voor hen zijn. Daarom zorgen we voor een gecontroleerde uitstroom, bieden een vaste werkplek aan of denken mee over of andere invulling van de laatste werkjaren.' Vijf jaar voor de pensioengerechtigde leeftijd bestaat de mogelijkheid om elke twee weken een dag vrij te plannen. Dit biedt verlichting, maar helpt ook om te wennen aan vrije tijd. 'Ook op de jonge generatie zijn we natuurlijk zuinig. Zodat ook zij fit blijven en gemotiveerd om dit mooie vak nog lang uit te oefenen.'

Hebben we een match?

'We doen alles om ons corps bedrijfsverzorgers zo goed mogelijk te laten ontwikkelen. En om onze mensen daarna aan de juiste opdrachtgevers te matchen. Zo

blijft het werk interessant voor onze mensen en blijven hun diensten interessant voor onze leden. Ook houden we onze ogen en oren open, om te weten wat er speelt in de markt. Welke behoeftes zijn er bij onze leden, en welke gevolgen hebben bijvoorbeeld de stikstofmaatregelen? Hiervoor zoeken we naar manieren om structureel met leden in dialoog te treden. Als jij daar ideeën voor hebt, horen we het graag!'

>>

☞ Via een roadmap voor de komende jaren zorgen we dat onze bedrijfsverzorging aan de wensen van leden blijft voldoen ☞

Joost Muskens | Lid van AB Werkt

>> **Perspectief van een lid**
Hoe kijkt de boer zélf naar de toekomst en de rol daarin voor bedrijfsverzorgers? We vragen het aan melkveehouder én ledenraadslid bij AB Werkt, Joost Muskens.

Zijn bedrijf runnen, dat lijkt Joost gemakkelijk af te gaan. 'Ik heb honderd koeien en twee melkrobots. Nu de kinderen nog helpen als het nodig is, kunnen we het prima af zonder personeel. De bedrijfsverzorgers van AB Werkt zet ik in als ik ziek ben. En twee keer per jaar voor de klauwbekapping. Noodgevallen door ziekte krijgen voorrang op vervanging voor vakantie bij AB Werkt. Dat begrijp ik heel goed, dus verzin ik een andere oplossing als ik eens met vakantie ga.'

Robots als hart

Wat moet een bedrijfsverzorgster allemaal doen op het bedrijf van Joost? 'De kalfjes laten drinken, stallen

uitmesten, het vee voeren. Maar het hart mijn bedrijf, dat zijn nu in feite die twee melkrobots. Daarin staan alle gegevens van de koeien, zoals hoeveel liter melk ze geven. Loopt dat cijfer terug, dan zijn de dieren misschien wel ziek. Dus is het heel belangrijk dat een bedrijfsverzorgster met deze apparatuur kan lezen en schrijven. Ik moet overigens zeggen dat dit tot nu toe altijd het geval is.'

Specialiseren per segment

Hoe kijkt Joost naar de Bedrijfsverzorgster 2.0? Het is vooral een kwestie van segmenteren, ziet hij. 'Een tuin-der heeft hele andere behoeftes dan een varkensboer. Veertig jaar geleden waren boerenbedrijven allemaal ongeveer hetzelfde. Nu ze steeds meer zijn gespecialiseerd, wordt het alsnog belangrijker om bedrijfsverzorgsters goed op te leiden en hun diensten bij de tijd houden. Maatwerk leveren, daar gaat het om.'

>>

>> Als lid van de ledenraad denkt Joost ook mee over de toekomst van AB Werkt. Vorig jaar vroeg de raad zich af: waarvoor is AB Werkt op aarde? 'De uitkomst was dat we in boerenhanden zijn en blijven, en dus echt klaarstaan voor de leden. Ben je ziek, dan zorgen wij voor vervangingen, punt uit. Om die garantie nog eens met elkaar te benadrukken, dat geeft me een boost en maakt me trots.'

Perspectief van een bedrijfsverzorgster

Maikel Geurts werkt nu zo'n vier jaar als bedrijfsverzorgster bij AB Werkt. Hoe kijkt hij naar de ontwikkeling van zijn vak?

Maikel werkte in Canada toen hij een uitnodiging ontving van AB Werkt. 'Of ik bedrijfsverzorgster wilde worden. Ik had al veel ervaring met varkens en graan in Canada, en met zeugen in Deurne.' Bedrijfsverzorging leek hem een mooi vak met veel vrijheid en afwisseling. Dat bleek te kloppen. 'Je werkt met allerlei soorten mensen op allerlei verschillende bedrijven. Het ene heel modern, het andere wat ouder. Omdat ik overal over de vloer kom, kan ik soms ook kennis overdragen en dingen verbeteren. Zo hielp ik een bedrijf met de stap naar een computergestuurde droogvoerinstallatie. Hierdoor krijgt elk dier nu precies genoeg voer.'

Meerwaarde bieden

Technologie speelt natuurlijk een steeds grotere rol bij bedrijven, ziet Maikel. 'Het aantal computers en robots neemt toe, en er wordt steeds meer geautomatiseerd en gemonitord in managementprogramma's. Daarvan moeten we kennis hebben, en het is ook een vlak waarop we meerwaarde kunnen bieden.' Het sentiment is niet overal even positief tegenwoordig, merkt Maikel. 'En dat snap ik ook heel goed hoor. Heb je net een stal gebouwd, moet alles weer anders. Dat is frustrerend. Maar je moet ook kansen blijven zien en aangrijpen. Ook daarbij kunnen wij helpen.'

Ontwikkelen naar 2.0

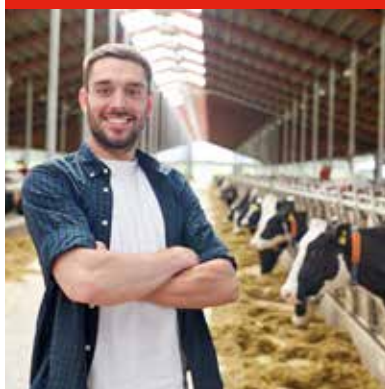
Maikel volgt sinds de zomer verschillende ontwikkelingstrajecten. 'Elke maand krijg ik een cursus over varkenshouderij.' Die is verdiepend, praktisch en vakinhoudelijk, vindt hij. 'Ook besteden we maandelijks aandacht aan onderwerpen als duurzame inzetbaarheid. Goed omgaan met je lijf en vak, en zorgen dat je gezond je pensioen haalt. Dat kan door bewuster te werken. Ik ben bijvoorbeeld vrij groot. Dan moet een werkbank net even iets hoger staan. Als je jong bent, lijkt het allemaal niet zoveel uit te maken, maar de trainingen laten zien dat het echt belangrijk is. Zo houden we onszelf én onze diensten toekomstbestendig.'

“Elke maand krijg ik een cursus over varkenshouderij.’ Die is verdiepend, praktisch en vakinhoudelijk”

Maikel Geurts | Bedrijfsverzorgster bij AB Werkt

BEDRIJFSVERZORGERS GEZOCHT!

Help jij ons mee?

Om jou als lid te kunnen blijven ontzorgen nu én in de toekomst, zijn we op zoek naar Bedrijfsverzorgers die van wanten weten in de agrarische sector. Een duizendpoot die je melkvee- of varkenshouderij tijdelijk over kan nemen als de situatie daar om vraagt, bijvoorbeeld bij ziekte of als je gewoon eens lekker op vakantie wilt.

Ken jij iemand in je netwerk die in dat plaatje past? Breng hem of haar dan met ons in contact! Meer informatie vind je op onze website. Scan de QR-code of ga naar: ab-werkt.nl/bedrijfsverzorgster.

Transitiewetenschapper Joris Lohman:

‘Overal ter wereld lopen sectoren tegen grenzen’

Dat de agrarische sector in Nederland onder druk staat, is geen nieuws. Maar misschien wél dat dit onderdeel is van een wereldwijde transitie op heel veel gebieden. Transitiewetenschapper en Food Hub directeur Joris Lohman neemt je mee in de mechanismen van een veranderende wereld. Hou je vast, hij heeft veel te vertellen.

Wat is eigenlijk een transitie?

‘Een transitie is een overgang: een structurele verandering die ontstaat door op elkaar inwerkende en elkaar versterkende ontwikkelingen. Zoals op het gebied van economie, cultuur, technologie, instituties, natuur en milieu. Als de druk op bestaande systemen te groot wordt, volgt een periode van chaos. Dat kan enkele decennia duren – en daar zitten we nu middenin. Dit weten we, doordat de transitiewetenschap al 150 jaar in verschillende landen bewegingen in kaart brengt. Bijvoorbeeld op economisch en politiek gebied. Door die te bestuderen, ga je bepaalde patronen zien.’

Wat betekent zo’n transitie voor mensen?

‘Er lijkt op dit moment van alles tegelijk te gebeuren. De coronapandemie, oorlog in Oekraïne, klimaatverandering. Mensen raken daardoor in verwarring. Sommigen zoeken de schuld bij bijvoorbeeld de politiek of milieugroeperingen. Ook kunnen mensen die onderdeel uitmaken van bestaande systemen in de knel komen. Denk aan de voedselsystemen. Daarom is het belangrijk dat er juist in deze tijd ook oog is voor hen. Verder helpt het om mensen beter te laten begrijpen in wat voor tijd we ons bevinden. Dan zien ze ook hoe ze daarin hun eigen rol kunnen pakken en leren meeveranderen.’

Wat staat ons nog te wachten?

‘Vanuit de transitiewetenschap zien we dat nieuwe innovaties van onderop alternatieven gaan bieden, waarna er meer richting, koers en stabiliteit ontstaat. Het is wel belangrijk dat ook bestaande structuren deels meegaan in de transitie. Want het is voor een samenleving ontwrichtend als alles opnieuw wordt opgebouwd. Denk aan de boeren – als die er niet meer zijn, ontstaat er hongersnood. Maar het is ook belangrijk dat hun bedrijfsvoering biodiversiteit en duurzaamheid niet in de weg staat. Je wil dus evenwicht tussen enerzijds vernieuwing – zoals duurzame ontwikkeling en eerlijke handel – en de bestaande systemen.’

Hoe zit het met de transitie in de agrarische sector?

‘Na de Tweede Wereldoorlog maakte de agrarische sector in Nederland een succesvolle transitie door om zo efficiënt en goedkoop mogelijk meer voedsel te kunnen produceren. We gingen van een onderproducerend en lokaal voedselsysteem naar een modern overproducerend systeem voor de mondiale markt. Vanaf de jaren zeventig staat dit systeem meer en meer onder druk, met name op het gebied van duurzaamheid. Nu rijst de vraag: wat willen we in Nederland met de landelijke gebieden in combinatie met voedselproductie?’

Deze transitie is groot en wereldwijd. Wat kunnen agrarische ondernemers doen?

‘Er wordt wel eens sceptisch gesproken over technologische vernieuwingen. Maar vanuit de transitiewetenschap >>

>> wil ik zeggen: alles wat voorbijkomt kan interessant zijn. Leer ervan en kijk wat het kan betekenen voor je eigen bedrijfsvoering. Ga mee met de veranderingen, zonder daarbij je principes overboord te gooien. Kijk ook goed wat je met kennis uit het verleden kan toevoegen aan de huidige maatschappelijke discussie over de toekomst van de sector. Laat zien dat bijvoorbeeld de glastuinbouw een belangrijke rol speelt in het voeden van de mondiale bevolking. Het is belangrijk dat alle betrokken partijen samen gaan werken aan een nieuwe zowel natuur-inclusieve als lucratieve boerensector.’

“Ga mee met veranderingen, zonder daarbij je eigen principes overboord te gooien”

Tijdens de coöperatieavonden van AB Werkt stond de transitie in de agrarische sector hoog op de agenda. Algemeen directeur Jack Janssen vertelt waarom.

Hoe kijk jij naar de transitie die gaande is?

‘We leven nu natuurlijk in een hele dynamische tijd, waarbij ontwikkelingen in Nederland en de wereld om ons heen leiden tot druk op systemen. Vanuit bijvoorbeeld het klimaat of maatschappelijk denken. Dat raakt bijvoorbeeld de zorg of het onderwijs. Maar door de huidige transitie staat in Nederland vooral het voedselsysteem te trillen. Dat merken onze leden elke dag.’

Wat raad jij ondernemers in de sector aan?

‘Om goed te kijken: wat wil ik eigenlijk, welke kansen komen er voorbij en wat past bij mij. Je kunt bijvoorbeeld op een plek zitten met ontwikkelingsmogelijkheden, of op een locatie waar je andere dingen kunt gaan doen, zoals verbreding van je bedrijfsmodel. Ga niet te vast zitten en verspil niet te veel energie aan het uitsluitend bieden van weerstand. Blijf openstaan voor kansen en mogelijkheden, ook al zijn die spannend en uitdagend.’

Wat kan AB Werkt betekenen voor leden in deze tijd?

‘De primaire opdracht voor AB Werkt is en blijft het ondersteunen van leden bij hun arbeidsvraagstukken. Maar daarnaast kunnen we natuurlijk vanuit ons netwerk en ervaring kennis delen en de dialoog aangaan. Tijdens de coöperatieavonden in december 2022 deelden we bijvoorbeeld het verhaal van Joris Lohman van Food Hub om leden de grotere context te laten zien waarbinnen zij hun bedrijf voeren. Het is belangrijk voor ondernemers om zich te realiseren in wat voor tijd ze actief zijn. Het is ook goed dat ze weten dat deze onrustige tijd niet binnen een jaar voorbij zal zijn. Dat schept ruimte en perspectief. Ook zullen we samen met onze leden innovaties in de sector opzoeken, omarmen en met ze meebewegen als dit gevolgen heeft voor de arbeidsbehoefte. AB Werkt ondersteunt haar leden ook in dit huidige tijdperk.’

Gerbert Oosterlaken en Ilse van de Meijdenberg:

‘De ledenraad bestaat niet uit jaknikkers’

Gerbert Oosterlaken

Ze zijn een waardevolle schakel tussen de leden en AB Werkt: de ledenraad. Deze betrokken leden denken graag mee over de gang van zaken binnen de coöperatie en kunnen invloed uitoefenen op het beleid van AB Werkt. Maar, wie zijn deze leden eigenlijk? En hoe kijken ze naar de coöperatie? We vroegen het Ilse van den Meijdenberg (35) en Gerbert Oosterlaken (63), beiden ledenraadslid.

Varkenshouder Gerbert werd in 2017 lid van de ledenraad. ‘Ik ben al tientallen jaren actief in allerlei bestuurslagen van verschillende organisaties. Toen AB Werkt vroeg of ik interesse had, zei ik volmondig ja. Niet alleen om mijn eigen sector te vertegenwoordigen, maar ook omdat ik hart heb voor de coöperatie.’ Vier jaar later klopten ze ook aan bij Ilse. Zij vertelt: ‘Als eigenaar van een melkveebedrijf vind ik het belangrijk dat AB Werkt voor de leden blijft bestaan. Daarbij was ik jarenlang voorzitter van een agrarisch jonge-

renbestuur, waar ik altijd voldoening uit haalde.’

De problemen van nu

De ledenraad komt zo’n vijf keer per jaar bij elkaar en behandelt dan actuele thema’s. ‘De huidige arbeidsmarkt bijvoorbeeld. We kunnen spreken van een nieuwe werkelijkheid. Een aantal jaar geleden lag het personeel voor het oprapen, nu is het zoeken en speuren naar geschikte werknemers,’ legt Gerbert uit. Ilse vult aan: ‘De agrarische sector wordt kleiner en bij ziekte zijn er gewoon te weinig mensen die kunnen vervangen. Daarom kijken we hoe we dat anders kunnen doen. We zoeken in feite naar een bedrijfsverzorger 2.0, met meer kennis en meer mogelijkheden. Die vinden we alleen als we onze blik verruimen.’

Elke tak vertegenwoordigd

Om hedendaagse onderwerpen aan te kaarten én om de vergaderingen voor iedereen relevant te houden, is het goed om een brede representa-

tie te hebben binnen de ledenraad. ‘Dat doen we naar mijn mening erg goed’, begint Ilse. ‘Elke hoek van de sector wordt vertegenwoordigd en ook elke leeftijdscategorie. Kijk maar naar Gerbert en mij: twee verschillende generaties met andere kwaliteiten.’ Gerbert: ‘Je leert daarom veel van elkaar. Als varkenshouder weet je niet per se wat de problemen zijn in de fruitteelt en vice versa. Je krijgt echt een goed beeld van de volledige sector. Dat is heel waardevol.’

Oud versus jong?

De verscheidenheid binnen de ledenraad is dus erg belangrijk. ‘Wij hebben de toekomst,’ zegt Ilse. ‘Daar strijden we voor. Maar dat lukt niet zonder de ervaring van onze oudere leden. Zij voorkomen dat we onszelf gaan herhalen of vastlopen op dezelfde punten. Dat is echt fijn.’ Gerbert doet nog een duit in het zakje. ‘De jongere leden nemen het stokje natuurlijk van ons over. Ze staan aan het begin van hun carrière en willen snel vooruit. Heel begrijp-

>> pelijk. Aan ons de taak om af en toe op de rem trappen: even stilstaan en alle opties bekijken. Geen overhaaste beslissingen nemen, hoe hard je ook vooruit wil.’

Een bakkie na de bonje

Elkaar scherp houden. Dat is de kern van de ledenraad. ‘We hebben en hoeven geen jaknikkers. De ledenraad bestaat uit mensen die de waarde van een discussie inzien en na een verhit gesprek samen een kop koffie drinken’, legt Gerbert uit. Ilse sluit zich daarbij aan. ‘Je moet sceptisch kunnen zijn en je mening durven te geven. Daarnaast ook kritische vragen stellen en buiten je eigen tak om willen denken.’ Gerbert: ‘Iedereen wil bijvoorbeeld innoveren. Dat is leuk, maar blind innoveren omdat het kan doen we natuurlijk niet. Alleen als het iets

oplevert, zoals winst in efficiëntie of mankracht. Op zo’n moment hoor je kritisch te zijn. Iets wat we goed kunnen.’

Plek aan tafel

Als ledenraadslid heb je de kans om het lidmaatschap beter vorm te geven. Ilse: ‘Het is niet alleen een uitstekende leerervaring, maar ook een manier om je steentje bij te dragen aan de coöperatie. Bovendien ben ik van mening dat als je de bedrijfsvoering graag anders ziet, je dan je handen uit de mouwen moet steken. Komt toevallig heel goed uit, want we zoeken altijd meer ledenraadsliden.’ Gerbert kopt ’m in: ‘Vanaf de zijlijn is het altijd makkelijk praten. Kom er eens bij zitten en leer de coöperatie én sector beter kennen. Mijn advies: gewoon doen!’

De ledenraad bestaat uit mensen die de waarde van een discussie inzien en na een verhit gesprek samen een kop koffie drinken

Meepraten over de toekomst van de coöperatie? Mail info@ab-werkt.nl en word ook ledenraadslid!

Ilse van de Meijdenberg

‘Met z’n allen toegroeien naar een nieuwe wereld’

Harm Edens is natuurlijk bekend van het populaire tv-programma Dit was het Nieuws. Daarnaast presenteert hij al een paar jaar op geheel eigen wijze AB Werkt Door, de coöperatieavonden van AB Werkt. Hoe kijkt hij aan tegen de transitie die agrariërs doormaken?

Wat heb jij zelf voor relatie met het boerenbedrijf?

‘Ik ben geboren in Enschede, pal naast een boerderij. Het schijnt dat het eerste geluid dat ik maakte een klepperende deksel van de melkbus was. De laatste jaren heb ik vooral via mijn werk als presentator en interviewer veel te maken gehad met agrarische bedrijven. Ik vind het een geweldige sector, ook al heeft ‘ie dubbele kanten. Denk aan boeren die dol zijn op hun dieren en er alles aan doen om ze zo goed mogelijk te verzorgen, totdat ze op een dag toch weg moeten. Dat vind ik ook wel de tragiek van de boerenstand.’

Hoe kijk jij naar de boerenprotesten van het afgelopen jaar?

‘Ik snap heel goed dat boeren ervaren dat ze in een enorme fuik zijn gelopen. Nederlandse agrariërs staan voor een enorme transitie, bijvoorbeeld naar duurzamere en natuurinclusievere bedrijfsvoering. In ieder geval moet het circulair en volhoudbaar worden. Maar nu blijkt dat dat niet lukt met alleen innovaties als luchtwassers, waar ze flink in hebben geïnvesteerd en waar ze hun

stinkende best voor hebben gedaan. En dat leidt bij veel boeren tot onzekerheid.’

Waar ligt volgens jou de kern van het probleem?

‘Het systeem dat we met z’n allen hebben gebouwd klopt niet. We hebben heel veel kunstmest nodig om elk jaar de totaal uitgeputte bodem weer een beetje op te peppen. Op de beste gronden van Nederland ligt gras en grazen koeien. Dat kan ook duurzamer bebouwd worden, zoals met hennep en vlas om eens wat te noemen, dat weer nodig is voor de noodzakelijke verduurzaming van woningen. Andere plekken voor koeien of minder dieren – en andere dingen erbij. Daarnaast is het belangrijk dat de transitie niet alleen voor rekening van de boeren komt.’

Welke oplossingen zie jij dan?

‘Ik denk echt dat er een ander verdienmodel voor boeren moet komen. Daarbij moet er sprake zijn van kortere ketens, beter verwaarden van agrarische producten en meer waardering van de consument voor voedsel. Het is te vanzelfsprekend ge-

worden dat ons eten goedkoop moet zijn en altijd beschikbaar. Aardbeien in de winter – waarom is dat nodig? We moeten met z’n allen toegroeien naar een nieuwe wereld, met een totaal nieuw systeem. En die kan bijvoorbeeld ook niet gefinancierd worden volgens oude normen. Alles moet radicaal op de schop en dat dan weer verteerbaar maken voor iedereen!’

Denk jij dat snelle verandering mogelijk is?

‘Uiteindelijk zal de wal het schip keren. Er komt steeds meer en strengere regelgeving. En dat is ook wel nodig, want het is echt code rood voor de mensheid. Op hele grote schaal staan ecosystemen op instorten. Daar moeten we als maatschappij mee dealen, want het is een probleem van ons allen, maar ook boeren moeten erop anticiperen. Ik denk dat de regelgeving uiteindelijk richting geeft waar zij naartoe moeten bewegen.’

Kijk je positief of pessimistisch naar de toekomst?

‘Oh, zeker positief. Ik geloof namelijk >> echt dat een transitie mogelijk is.

‘Ik snap heel goed dat boeren ervaren dat ze in een enorme fuik zijn gelopen. Nederlandse agrariërs staan voor een enorme transitie, bijvoorbeeld naar duurzamere en natuurinclusievere bedrijfsvoering’

>> Veranderen is eng, maar met z’n allen straks in één wereld terecht komen maakt het leven ook veel leuker. Boeren, en zeker met intensieve bedrijven, staan nu voortdurend in het verdomhoekje. Ik ga ervan uit dat we straks met z’n allen echt weer trots kunnen zijn op de boeren.’

Welke rol kan jij hierin spelen?

‘Vanuit mijn eigen ijdeltuitelijke illusie hoop ik dat iets kan bijdragen aan positieve verandering. Vanuit mijn werk voor bijvoorbeeld het Wereld Natuur Fonds heb ik er wel een beetje verstand van. Ik hoop, onder andere door het presenteren van AB Werkt Door en de discussie en contact met boeren, een steentje te kunnen bijdragen aan de broodnodige duurzame transitie in de agrarische sector.’

Mayco ten Kate:

‘Samen stappen zetten op het gebied van duurzamer ondernemen’

Mayco ten Kate (28) is sinds 2021 voorzitter van het Limburgs Agrarisch Jongeren Kontakt. Daarnaast runt hij samen met zijn ouders een melkveebedrijf met 280 melkkoeien in Nederweert. Tijdens een van de coöperatieavonden van AB Werkt gaf hij zijn mening over de toekomst van agrariërs. ‘Het is belangrijk om integraal te kijken.’

Hoe kijk jij naar de transitie waar Nederlandse agrariërs momenteel in zitten?

‘Om heel eerlijk te zijn werden mijn ogen geopend door het verhaal van Joris Lohman van Food Hub tijdens de coöperatieavond van AB Werkt. Hij vertelde dat we wereldwijd in een enorme transitie zitten. En inderdaad, we leven nu in een tijdperk met veel chaos en onzekerheid. Alleen heb ik het idee dat met name de overheid maar één transitie voor ogen heeft, dat men naar slechts één soort landbouw streeft. Maar het gaat om heel veel transities die tegelijkertijd spelen en die al jaren geleden in gang zijn gezet. Via bijvoorbeeld innovaties of juist intensivering, waarbij boeren met zo min mogelijk input zoveel mogelijk output willen bereiken. En agrariërs die dicht bij een natuurgebied zitten kunnen natuurinclusiever werken. Die beweging is al gaande. Dat moet de overheid stimuleren, niet forceren. Het is onmogelijk dat boeren individueel alle

duurzaamheidsprestaties kunnen behalen. Het is belangrijker om integraal te kijken: elk bedrijf is anders en daarbij past een andere oplossing. Zo kunnen we samen stappen zetten op het gebied van duurzaamheid.’

Hoe kan de overheid dat stimuleren?

‘Subsidies kunnen helpen, maar persoonlijk ben ik daar niet zo’n fan van. Want die kunnen in een keer ophouden of veranderen. Ik geloof meer in het geven van meer ondernemersvrijheid. Nu haalt wetgeving alle creativiteit uit mogelijkheden, waardoor je eigenlijk als boer gewoon de standaard zaken blijft doen, zoals schaalvergroting om je omzet te verhogen. Maar als je als agrariër een biogasinstallatie wil neerzetten of een extra stal wil bouwen voor beter dierenwelzijn, loop je vast in alle regelgeving. Dat zou anders moeten.’

Is het een verantwoordelijkheid van boeren alleen?

‘Nee, het is ingewikkelder. Het is zeker niet alleen een landbouwprobleem. Mensen wijzen snel naar de supermarkten, maar ook zij zijn niet de enige belangrijke speler. Zo wordt onze melk geraffineerd en gaat een deel ervan ook naar de farmaceutische industrie voor medicijnen. En er is natuurlijk nog een wereldmarkt die bepalend is. Uiteindelijk denk ik dat vooral de consument een belangrijke rol speelt. Mensen moeten bereid >>

Ik geloof meer in het geven van meer ondernemersvrijheid

>> zijn om meer te betalen voor duurzame producten. Dan kan ook de kostprijs bij de boer omhoog, in plaats van dat de kosten juist bij hem gelegd worden.’

Kijk je positief of negatief naar de toekomst?

‘Dat wisselt. Zeker als er weer een nieuwe maatregel van de overheid wordt opgelegd. Soms heb ik het gevoel dat het niets meer met ondernemerschap te maken heeft, maar domweg met het geluk of je als boer op de goede plek zit met je bedrijf. Aan de andere kant blijven we met z’n allen eten, en zijn steeds minder mensen bereid om dat eten te produceren. Daarom denk ik dat als je de komende jaren als agrariër meekomt, je een mooie toekomst tegemoet gaat. En natuurlijk hoort daar ook bij dat we ons aanpassen en zo duurzaam mogelijk produceren. Uiteindelijk hoop ik dat er de komende tijd meer rust komt in de sector en dat ons vakmanschap beter beloond wordt.’

Helpen de coöperatieavonden van AB Werkt hierbij?

‘Zeker. Ik vind dat Harm Edens prikkelende vragen stelt en de discussie daardoor kan aanwakkeren. Daarnaast is het goed om met elkaar hierover te spreken. De keuze van het onderwerp van de avond zorgt ook voor het gespreksonderwerp aan de borreltafel. En uiteindelijk zullen we het met z’n allen moeten doen.’

Het is onmogelijk dat boeren individueel alle duurzaamheidsprestaties kunnen behalen. Het is belangrijker om integraal te kijken

Zo houden we ook jouw werkvloer veilig

Veilig kunnen werken. Dat gun je iedereen. Zéker in de agrarische sector, waar in kleine hoekjes soms flinke ongelukken op de loer liggen. En waar het fysieke werk ook op lange termijn voor uitval kan zorgen. Accountmanager Bedrijfsverzorging Jeroen Spierings vertelt hoe AB Werkt aan veiligheid werkt voor bedrijfsverzorgers én voor leden.

Laatst vertelde een van onze bedrijfsverzorgers me dat hij een boer verving omdat die schouderklachten had. Na een week had hij deze klachten zelf óók. Dit voorbeeld is helaas niet uniek. En het illustreert hoe belangrijk goede werkomstandigheden zijn. Anders is het dweilen met de kraan open. Natuurlijk, er zijn allerlei voorschriften. Maar die neemt niet iedereen even nauw. Ondernemers zonder personeel bijvoorbeeld, kennen hun bedrijf natuurlijk op hun duimpje. Is er een trede van een trap kapot, dan stappen ze daar blindelings overheen. Niks aan de hand. Maar als er eens een ánder die trap op moet, gaat het mis.

Wat doet AB Werkt aan veiligheid?

Verbeter de wereld, begin bij jezelf. De beste manier waarop wij kunnen zorgen dat de veiligheid in onze sector toeneemt, is via onze eigen mensen. Dus trainen we hen om zichzelf en hun werkomgeving goed in de gaten te houden. Een belangrijk onderdeel van wat wij Bedrijfsverzorging 2.0 noemen. Is die werkbank hoog genoeg voor mijn lengte, of moet ik hem verstellen? Moet ik dit zware melkschot tillen, of kan ik er beter iemand bij vragen? Kan ik veilig de stal in, of staat er een stier tussen de koeien? Van daaruit leren we bedrijfsverzorgers ook om ánderen op gevaren te wijzen, en jou als ondernemer van advies te voorzien om situaties te verbeteren. Zo verspreidt onze kennis van veiligheid zich als een olievlek.

Veiliger werken is slimmer werken

Bewustwording is het sleutelwoord, als het op veiligheid aankomt. Dit betekent alert zijn op je eigen gezondheid, én op die van anderen op je werkvloer. Door ongelukken te voorkomen, maar ook door oog te hebben voor de lange termijn. Want de fysieke belasting is hoog in onze sector. En van hard werken is niemand vies. Wil je tot het einde van je carrière vitaal blijven, dan is het belangrijk om goed voor jezelf te zorgen. Door soms letterlijk niet te veel hooi op je vork te nemen, maar ook door het werk slim in te richten. Daarmee help je ook de mensen om je heen. Ga maar na – elke dubbele handeling die jij doet, moet een bedrijfsverzorger ook doen.

Dit jaar staat veiligheid extra hoog op onze agenda. En hopelijk ook op die van jou. Volg onze berichten de komende tijd, om meer te leren over wat wij allemaal doen op het gebied van veiligheid, en vooral ook wat jij er allemaal aan kunt doen. En wil je nu al meer weten, neem dan contact met me op of spreek me aan als je me ziet.

Jeroen Spierings | Accountmanager Bedrijfsverzorging
06 – 21 68 66 06 | jspierings@ab-werkt.nl

In 5 stappen onbezorgd aan de slag met internationale werknemers

Goed en gekwalificeerd personeel vinden is steeds moeilijker. Een internationale werknemer is dan vaak een goede oplossing. Dat klinkt misschien eenvoudig, maar daar komt wel het een en ander bij kijken. Gelukkig is AB Werkt jarenlang gespecialiseerd in de inzet van internationale werknemers. Hoe we dat doen, lees je hier.

1: Zorgvuldige werving

De inzet van internationale medewerkers begint met de werving in het buitenland. Hoe kom je aan iemand, waar vind je de juiste mensen en hoe zorg je voor een goede selectie? AB Werkt vindt het belangrijk dat de werving in het thuisland zorgvuldig gebeurt. Daarom werken we met bemiddelaars in met name Polen en Roemenië. De bemiddelaar voert een persoonlijk gesprek met de kandidaat om deze beter te leren kennen en te beoordelen of hij of zij geschikt is voor het werk.

2: Op weg naar Nederland

Eenmaal de juiste werknemer gevonden, dan is de volgende stap dat de medewerker naar Nederland reist en alle papieren in orde zijn. AB Werkt ontzorgt jou als ondernemer en leidt dit allemaal in goede banen. Een vast contactpersoon zorgt ervoor dat al het papierwerk wordt geregeld. Deze persoon is op de eerste dag altijd aanwezig met uitleg over de huisvesting, het contract, de portal, de omgeving van de huisvesting en nog veel meer.

3: Huisvesting regelen

In de meeste gevallen moet er huisvesting geregeld worden. Die moet in Nederland aan bepaalde eisen voldoen. AB Werkt vindt het belangrijk dat de huis-

vesting van goede kwaliteit is. Daarom voldoet al onze huisvesting aan de SNF-eisen. De medewerker betaalt wekelijks voor de huisvesting. Soms wordt er ook een bijdrage van de opdrachtgever gevraagd.

4: Zorgen voor vervoer

Woont de medewerker niet op loopafstand, dan regelt AB Werkt vervoer. Een fiets, auto of busje – al naar gelang de afstand en de omvang van de groep. Werken er meerdere mensen, dan kunnen ze natuurlijk carpoolen. Door een strakke planning zorgt AB Werkt ervoor dat medewerkers samen op het werk komen. De auto's worden zo efficiënt mogelijk gepland zodat ook mensen zonder rijbewijs kunnen meereiden.

5: Een goede begeleiding

Een goede begeleiding van internationale arbeidskrachten in Nederland is essentieel. Zeker als je mensen inhurt voor functies waar een opleiding of diploma minder belangrijk is. De kans dat iemand dan goed Duits of Engels spreekt, is veel kleiner. AB Werkt neemt die verantwoordelijkheid serieus. Daarom heeft elke medewerker een contactpersoon die de cultuur kent en de moedertaal spreekt. Deze contactpersoon houdt ook voortgangsgesprekken om de ambities van de medewerker te bespreken.

Wacht niet langer!

Wil jij ook internationale werknemers inzetten in jouw bedrijf? Neem dan eens contact op met een van onze kantoren bij jou in de buurt > www.ab-werkt.nl/regiokantoren. Onze accountmanagers staan klaar om je te helpen.

Houd onze digitale nieuwsbrief in de gaten voor meer informatie over veilig werken.

Pieter Jans Jansonius

‘Tijdelijke medewerkers moeten het naar de zin hebben’

Plukseizoen in aantocht? Met twaalf hectare appel- en perenbomen kun je dan alle hulp gebruiken. Zoals Pieter Jans Jansonius, agrariër uit het Zeeuwse Nieuwekerk. ‘Jaarlijks oogsten we zo’n 300 ton fruit. Om dat te bolwerken, vul ik mijn vaste team van vier medewerkers aan met vrienden en kennissen. Maar dan nog kom ik handen tekort. Dat probleem lost AB Werkt gelukkig elk jaar weer op via internationale medewerkers.’

Jansonius is niet de enige Zeeuwse teler die tijdens ‘de fruitpluk’, van einde zomer tot halverwege de herfst, gebruikmaakt van de diensten van AB Werkt. In totaal vinden we elk jaar werk voor zo’n 650 plukkers, vrijwel allemaal uit Polen. AB Werkt regelt alles voor hen: van burgerservicenummers tot onderdak. ‘AB Werkt zorgt ook nog eens dat het gros van de plukkers die bij mij komen, hier al eens eerder is geweest’, zegt Jansonius. ‘Dat is handig, want ik kweek appels en peren van verschillende rassen en die moeten allemaal op een andere manier worden geplukt. Peren pluk je allemaal in een keer, maar appels pluk je op kleur. Per ras moet je weten welke kleur een rijpe appel heeft en dat moet je echt even leren. Het is dus heel fijn als de oude garde aan de nieuwkomers kan uitleggen hoe het moet, in hun eigen taal.’

Goede omstandigheden, gelukkige medewerkers

‘Ik vind het heel belangrijk dat de tijdelijke medewerkers het naar de zin hebben’, voegt Jansonius toe. ‘Ik zorg daarom voor goede arbeidsomstandigheden: van voldoende werkmateriaal tot een fijne sfeer. Zo drinken we rustig koffie met elkaar, en als het regent wordt er soep geserveerd. Ook let ik erop dat het werk niet zwaarder is dan nodig. Wij kiezen daarom bewust voor het systeem waarbij de voorraadbakken als een trein langsrijden. Daar kunnen de plukkers de appels in doen. Zo hoeven ze geen zware emmers vol fruit te dragen.’

Lekker flexibel

Wat betreft het welzijn van de medewerkers, heeft AB Werkt ook een taak, vindt Jansonius. ‘Want zij regelen natuurlijk zaken als huisvesting en vervoer. Ik merk dat medewerkers het heel belangrijk vinden dat deze dingen in orde zijn. En wat mooi is om te zien: AB Werkt stelt hen vrijwel nooit teleur. Ook ikzelf ben heel tevreden over de organisatie. Ze zijn heel flexibel, bijvoorbeeld wanneer het warm is en het fruit veel sneller rijpt. AB Werkt kijkt dan meteen of er extra mensen beschikbaar zijn. Een fijne service, dus. Overigens is dat ook wederkerig. Want als ze een medewerker hebben die even zonder klus zit, neem ik die met liefde op in mijn team.’